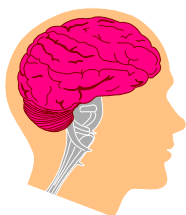

สรุปเนื้อหา

โดย

นางสาวประไพ ศิวะลีราวิลาศ
นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ

สถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน

การคิดเชิงวิเคราะห์

หนังสือ การคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นหนึ่งในหนังสือชุด “ผู้ชนะ 10 คิด” ที่ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เสนอวิธีการคิด 10 มิติ ในส่วนของมิติการคิดเชิงวิเคราะห์มุ่งหมายให้ผู้อ่านสามารถคิดวิเคราะห์ได้ ใช้เหตุผล วิเคราะห์เรื่องต่างๆได้เป็นอย่างดี เนื้อหาในเล่มเริ่มตั้งแต่การปูพื้นฐานความเข้าใจเรื่องการวิเคราะห์ ตั้งแต่ ความหมายและความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ ขั้นตอนและเทคนิคการคิดเชิงวิเคราะห์ ตลอดจนการพัฒนา นิสัยของเราให้เหมาะสมกับการเป็นนักคิดเชิงวิเคราะห์

การคิดเชิงวิเคราะห์เรียกได้ว่าเป็นความคิดพื้นฐานสำหรับการคิดในมิติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการคิดเชิง กลยุทธ์ การคิดเชิงเปรียบเทียบ การคิดเชิงสร้างสรรค์

ความหมายของการคิดเชิงวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแจกแจง องค์ประกอบต่างๆของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหา สาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

การคิดเชิงวิเคราะห์ เปรียบเสมือนการเห็น “ผลลัพธ์” ของบางสิ่งแล้วไม่ด่วนสรุปทันทีว่า มันเกิด จากสาเหตุใด มีองค์ประกอบใด มีความเป็นมาอย่างไร แต่พยายามหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเสียก่อนว่าผลลัพธ์ที่ เราเห็นนั้น เกิดจาก “สาเหตุที่แท้จริงคืออะไร” โดยมาจากสมมุติฐานที่ว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมานั้น ย่อมมีที่มาที่

ไป ย่อมมีเหตุมีผล และมีองค์ประกอบย่อยๆซ่อนอยู่ใน ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือตรงกันข้ามกับสิ่งที่ปรากฏภายนอก ดังนั้น การจะเข้าใจสภาพที่แท้จริงจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามที่ว่า “สิ่งนี้เป็นมาจากอะไร และเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น” ก่อนที่เราจะสรุปความหรือตัดสินใจบางอย่างเกี่ยวกับเรื่องนั้น

องค์ประกอบของการคิดเชิงวิเคราะห์

1. ความสามารถในการตีความ

เราจะไม่สามารถวิเคราะห์สิ่งต่างๆได้ หากไม่เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจข้อมูลปรากฏ แรกเริ่มจึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลที่ได้รับว่าอะไรเป็นอะไรด้วยการตีความ

การตีความ หมายถึง การพยายามทำความเข้าใจและให้เหตุผลแก่สิ่งที่เราต้องการจะวิเคราะห์ เพื่อแปลความหมายที่ไม่ปรากฏโดยตรงของสิ่งนั้น เป็นการสร้างความเข้าใจต่อสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ โดยสิ่งนั้นไม่ได้ปรากฏโดยตรงคือ ตัวข้อมูลไม่ได้บอกโดยตรง แต่เป็นการสร้างความเข้าใจที่เกินกว่าสิ่งที่ปรากฏในข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ และการตีความของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้ จากประสบการณ์ หรือการตีความจากข้อเขียนว่าผู้เขียนมีแรงจูงใจอะไรในการเขียน เขียนไปเพื่ออะไร และการจะตีความได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่แต่ละคนใช้เป็นมาตรฐานในการตีความประกอบกับความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์

การจะวิเคราะห์ได้ดีนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องนั้น เพราะความรู้จะช่วยในการกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ แจกแจงและจำแนกได้ว่าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับอะไรมีองค์ประกอบย่อยๆอะไรบ้าง มีทั้งหมดหมู่ จัดลำดับความสำคัญอย่างไร และรู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุก่อให้เกิดอะไร

3. ความช่างสังเกต ช่างสงสัยและช่างถาม

นักคิดเชิงวิเคราะห์จะต้องมีองค์ประกอบทั้งสามนี้ร่วมกัน คือต้องเป็นคนช่างสังเกต...สามารถค้นพบความผิดปกติท่ามกลางสิ่งที่ดูอย่างผินผินแล้วเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ต้องเป็นคนช่างสงสัย.....เมื่อเห็นความผิดปกติแล้วไม่ละเลยไป แต่หยุดพิจารณา ขบคิด ไตร่ตรอง และต้องเป็นคนช่างถาม.....ชอบตั้งคำถามกับตัวเองและคนรอบๆข้างเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การคิดต่อเกี่ยวกับเรื่องนั้น การตั้งคำถามจะนำไปสู่การสืบค้นความจริงและเกิดความชัดเจนในประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์

4. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

นักคิดวิเคราะห์จะต้องมีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล สามารถค้นหาคำตอบได้ว่า

-อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดสิ่งนี้
-เรื่องนั้นเชื่อมโยงกับเรื่องนี้ได้อย่างไร
-เรื่องนี้ใครเกี่ยวข้องบ้าง เกี่ยวข้องกันอย่างไร
-เมื่อเกิดเรื่องนี้ จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง

ฯลฯ

เหตุใดจึงต้องคิดเชิงวิเคราะห์

- ช่วยส่งเสริมความฉลาดทางสติปัญญา

โรเบิร์ต เจ สเตอร์นเบอร์ก กล่าวว่า คนเราจะเฉลียวฉลาดได้นั้น ต้องประกอบไปด้วยความฉลาด 3 ด้าน คือ ความฉลาดในการสร้างสรรค์ ความฉลาดในการวิเคราะห์ และความฉลาดในการปฏิบัติจริง ซึ่งความฉลาดในการวิเคราะห์นั้น หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์และการประเมินแนวคิดที่คิดขึ้นนั้น และความสามารถในการนำมาแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

- การคิดเชิงวิเคราะห์จะช่วยให้เราสำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏและไม่ด่วนสรุปไปตามอารมณ์ความรู้สึกหรืออคติ แต่สืบค้นตามหลักเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง
- เป็นพื้นฐานการคิดในมิติอื่นๆ
การคิดเชิงวิเคราะห์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็น “ผู้เล่นหลัก” สำหรับการคิดในมิติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงกลยุทธ์ การคิดเชิงบูรณาการ การคิดเชิงอนาคต ฯลฯ การคิดเชิงวิเคราะห์จะช่วยเสริมสร้างให้เกิดมุมมองเชิงลึกและครบถ้วนในเรื่องนั้น เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์เป็นด่านแรกของการคิดเชิงกลยุทธ์ เพราะถ้าไม่วิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นอยู่จะไม่สามารถกำหนดกลยุทธ์สู่เป้าหมายได้เลย แม้จะเลือกใช้กลยุทธ์ที่เลิสหรูปานใดก็ตาม
- ช่วยในการแก้ปัญหา
การคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ และการทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อพบปัญหาใดๆ ให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ว่าปัญหานั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง เพราะสาเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหานั้นได้ตรงกับประเด็นปัญหา
- ช่วยในการประเมินและตัดสินใจ
การวิเคราะห์ช่วยให้เรารู้ข้อเท็จจริงหรือเหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น ช่วยให้เราเกิดความเข้าใจ การวิเคราะห์สามารถช่วยให้เราประเมินสถานการณ์ และตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้แม่นยำกว่าการเพียงแต่มีข้อเท็จจริงที่ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ทำให้เราเห็นโอกาสความน่าจะเป็นในอนาคต
- ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สมเหตุสมผล
การคิดวิเคราะห์ช่วยให้การคิดต่างๆ อยู่บนฐานของตรรกะและความน่าจะเป็นไปได้ อย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ ส่งผลให้เมื่อคิดจินตนาการหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จะได้รับการตรวจสอบว่าความคิดใหม่นั้นใช้ได้จริงหรือไม่
- ช่วยให้เข้าใจแจ่มกระจ่าง
การคิดวิเคราะห์ทำให้สิ่งที่คลุมเครือเกิดความกระจ่างชัด สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งดี - ไม่ดี สิ่งที่ต้อง - สิ่งที่ไม่ดี โดยการจัดสังเกตความผิดปกติของเหตุการณ์ ข้อความและพฤติกรรม พยายามคิดใคร่ครวญถึงเหตุและผลของสิ่งนั้น จนเพียงพอที่จะสรุปว่าเรื่องนั้นมีความเป็นมาอย่างไร เท็จจริงอย่างไร อะไรเป็นเหตุเป็นผลกับสิ่งใด เกิดความแจ่มกระจ่างในความเข้าใจ

หลักการคิดเชิงวิเคราะห์

หลักการคิดเชิงวิเคราะห์โดยพื้นฐานเกี่ยวข้องกับ การจำแนกแจกแจงข้อมูลออกเป็นส่วนๆ ตรวจสอบอย่างละเอียด หากความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อทำความเข้าใจ ก่อนที่จะประเมินและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องนั้น

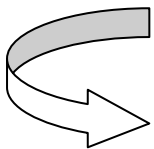
เราต้องเรียนรู้ที่จะมองสิ่งนั้น “ตามเนื้อผ้า” หรือ “มองสิ่งที่เห็น...ให้เป็น...เช่นที่มันเป็นอยู่” เพื่อให้รู้ว่าเรื่องนั้นเกี่ยวกับอะไร ไม่ด่วนสรุปหรือด่วนแสดงทัศนคติใดๆเกี่ยวกับเรื่องนั้น เป็นการแสดงความปรารถนาสืบสาวเรื่องนั้นในระดับลึกกว่าเดิม โดยพยายามทำความเข้าใจ หาที่มาที่ไปเกี่ยวกับเรื่องนั้น เชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อให้รู้ข้อเท็จจริงก่อนที่จะดำเนินการใดๆลงไป

นักคิดวิเคราะห์ที่ดี

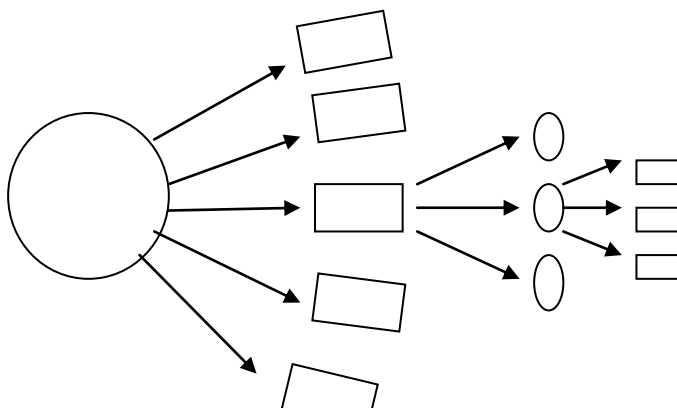
- รับข้อมูลอย่าด่วนสรุป...ตีความให้กระจ่าง
 - กำหนดนิยามที่ตรงกัน
 - ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล
- มีปัญหาอย่าด่วนแก้...ตรวจสอบให้แน่ใจว่า “อะไรคือปัญหา?...” มีปัญหาจะทำอย่างไร?...
- ฝึกการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์
 -ใคร (Who)
 -ทำอะไร (What)
 -ที่ไหน (Where)
 -เมื่อไร (When)
 -อย่างไร (How)
 -เพราะเหตุใด ทำไม (Why)

คิดเชิงวิเคราะห์เรื่องอะไร.....อย่างไร

- ❖ เพื่อจำแนกแจกแจงความคลุมเครือให้ชัดเจน

การจำแนกแยกแยะในเรื่องๆหนึ่ง ที่ภายในมีองค์ประกอบย่อยๆอยู่เป็นจำนวนมาก อาจทำการแยกย่อยออกมาเป็นหมวดหมู่ ย่อยลงไปเรื่อยๆ ยิ่งอธิบายเป็นภาพจะช่วยให้เข้าใจมากขึ้น

❖ การวิเคราะห์ความน่าจะเป็น

เมื่อได้รับข้อมูลต่างๆมา เราไม่ควรด่วนสรุปอะไรง่ายๆ เราต้องสามารถจำแนกแยกแยะได้ด้วยข้อมูลที่เรา
รับมานั้น น่าเชื่อถือ—ไม่น่าเชื่อถือ มีเหตุผล—ไร้เหตุผล มีความน่าจะเป็นสูง- มีความน่าจะเป็นต่ำ หรือไม่
น่าจะเป็นเลยอย่างไร

การแจกแจงในรูปแบบภูมิ

การวิเคราะห์ข้ออ้างที่รับมาจึงเป็นสิ่งจำเป็น

สมมุติเราพบคำกล่าวอ้างว่า

.....ในกลุ่มคนที่เสพยาบ้า

นักเรียน เสพยาบ้ามากกว่า นักร้อง

บุญเม้ง เป็นนักเรียน บุญตา เป็นนักร้อง

ข้อสรุป

ดังนั้น บุญเม้งมีแนวโน้มเสพยาบ้ามากกว่าบุญตา

คำกล่าวลักษณะนี้น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

คำตอบเพียงเท่านี้ไม่ใช่ลักษณะนิสัยของนักคิดเชิงวิเคราะห์

นักคิดวิเคราะห์เป็นผู้รักการใช้เหตุผล รักที่จะสืบค้นความจริง ไม่ชอบเห็นอะไรคลุมเครือ ต้องทำสิ่งต่างๆให้
กระจ่างชัด

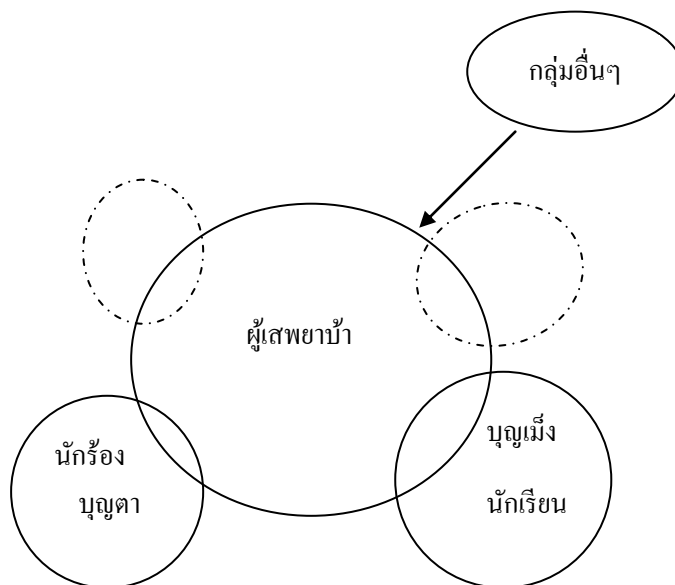
ขั้นที่ 1 แจกแจงสาระของข้อความที่ได้รับ

เพื่อจะพิสูจน์ความน่าจะเป็นของข้ออ้างดังกล่าว ก่อนอื่นเราควรแจกแจงตามสาระที่ให้มา จากข้ออ้างข้างต้น เราเห็นว่า

- 1) คนจำนวนหนึ่งเสพยาบ้า
 - นักเรียน
 - นักร้อง
 - กลุ่มอื่นๆ
- 2) นักเรียนเสพยาบ้ามากกว่านักร้อง
- 3) บุญเม้งเป็นนักเรียน
- 4) บุญตาเป็นนักร้อง

เราจะพิสูจน์ว่า บุญเม้งมีแนวโน้มเสพยาบ้ามากกว่าบุญตามากน้อยเพียงใด

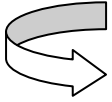
ขั้นที่ 2 เขียนความสัมพันธ์ของข้อความ

เมื่อภาพปรากฏจะทำให้เราชัดเจนขึ้นในการวิเคราะห์ เราจะเห็นว่าโอกาสที่บุญเม้งจะเสพยาบ้ามากกว่าบุญตานั้น ถ้าพิจารณาเพียงแต่เหตุผลความเป็นนักร้องกับการเป็นนักเรียนนั้น พบว่าไม่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับการเสพยาบ้าที่น้อยกว่าของนักร้องแต่อย่างใด เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการที่เป็นสาเหตุให้คนเสพยาบ้า

หากจะพูดถึงโอกาสความน่าจะเป็นที่บุญเมิ่งจะเสพยาบ้า จะต้องมีข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผลกันมากกว่านี้ เช่น จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 10 ของนักเรียนทั้งหมดเสพยาบ้า ข้อมูลนี้จะทำให้คาดการณ์ความน่าจะเป็นที่บุญเมิ่งจะเสพยาบ้าได้อย่างง่ายๆ ว่าเท่ากับ 1 ใน 10 ของนักเรียนทั้งหมดที่มีโอกาสเสพยาบ้า

การจำแนกแจกแจงเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของข้อความ จะช่วยให้เราเห็นว่าข้อความที่ดูเหมือนเป็นเหตุเป็นผลกันนั้น แท้จริงแล้วอาจไม่มีความเชื่อมโยงกันเลยก็เป็นได้

การแจกแจงเป็นตัวเลข

ลองพิจารณาข้อความต่อไปนี้

ชุตติมาบอกจิตติมาว่า **“ถ้าพรุ่งนี้ไม่ไปธุระให้แม่ จะชวนเธอไปเที่ยวพัทยา”**

จิตติมาตอบว่า **“เออ...งานฉันอาจจะเสร็จไม่ทัน เาอย่างนี้แล้วกัน ถ้างานเสร็จฉันจะไปนะ”**

บอกได้หรือไม่ว่า โอกาสที่ชุตติมาและจิตติมาจะได้ไปเที่ยวพัทยานั้นมีมากน้อยเพียงใด?

เราคิดโดยแจกแจงเงื่อนไข 2 เงื่อนไข

1. ชุตติมาจะไปได้ ถ้าไม่ไปทำธุระให้แม่
2. จิตติมาจะไปได้ ถ้าทำงานเสร็จ

ชุตติมาลองประเมินความน่าจะเป็น โดยให้คะแนนเต็ม 100 ในแต่ละเงื่อนไข สมมุติประเมินได้ว่า

โอกาสที่ต้องไปทำธุระให้แม่คิดเป็น 60

โอกาสที่ไม่ต้องไปทำ 40

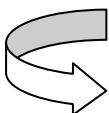
โอกาสที่จิตติมาจะตอบรับคำชวนคิดเป็น 60

โอกาสไม่ตอบรับ 40

ชุตติมาเห็นความน่าจะเป็นว่า โอกาสที่จะได้ไปพัทยากับจิตติมานั้นมีน้อยกว่าครึ่ง

การแจกแจงเป็นตัวเลขทำให้เห็นภาพความน่าจะเป็นที่ชัดเจนขึ้นกว่าการใช้คำว่า “บางที” “อาจจะ”

“ถ้า...จะ...” แต่เป็นการประเมินโดยใช้ตัวเลขจะเห็นความน่าจะเป็นที่ชัดเจนกว่า

การวิเคราะห์เปรียบเทียบ

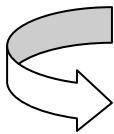
หญิงชราคนหนึ่งเตือนหลานชายว่า เขาไม่ควรออกจากบ้าน เมื่อจิ้งจกทักเพราะจะได้รับอันตราย แต่ปรากฏว่า หลานชายไม่เชื่อ ตอนบ่ายถูกมอเตอร์ไซด์เฉี่ยวล้มได้รับบาดเจ็บ หญิงชราคนนั้นจึงสรุปว่า ถ้าจิ้งจกทักห้ามออกจากบ้าน

การสรุปความลักษณะนี้ เป็นปัญหาในเรื่องของการใช้เหตุผลเปรียบเทียบเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ที่ไม่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

สมมุติสถานการณ์ B เกิดอยู่แล้วหรือจะเกิดอยู่แล้ว (อาจมีเหตุผลอื่นๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้เป็นเช่นนั้น) แต่เรากลับสร้างเงื่อนไขหนึ่งขึ้นมาระหว่างทางโดยสร้างสมมุติฐานขึ้นมาว่า

เมื่อทำตามเงื่อนไข A จะเกิดสถานการณ์ B ขึ้น จากนั้นจึงทำตามเงื่อนไข A ปรากฏว่าเหตุการณ์ B เกิดขึ้นจริง จึงสรุปว่าสถานการณ์ B เกิดขึ้นเพราะ A

❖ การวิเคราะห์ความเป็นไปได้

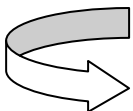
แจกแจงองค์ประกอบของความเป็นไปได้

สมมุติว่าเราต้องการพูดภาษาอังกฤษให้ได้ภายในหกเดือน จะทำเช่นใด?
เราต้องรู้เบื้องต้นก่อนว่า “การที่เราจะพูดภาษาอังกฤษได้นั้นต้องมีปัจจัยอะไรบ้าง?”

วิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ เช่น

- ความรู้และทักษะพื้นฐานทางภาษาอังกฤษ
- คุณภาพของผู้มาสอนเรา
- เวลาที่ใช้ในการเรียน การทบทวน

ฯลฯ

วิเคราะห์ความเป็นไปได้อันจะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้

จากนั้นมาวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบว่าสถานะของเราในปัจจุบันเป็นเช่นไร โอกาสที่เราจะทำได้สำเร็จครบทุกองค์ประกอบมีอะไรบ้าง แล้วอุปสรรคที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จมีอะไรบ้าง จากนั้นประเมินดูว่าเราจะสามารถทำสำเร็จหรือไม่ และต้องทำอย่างไรบ้าง

การแจกแจงองค์ประกอบและวิเคราะห์ความน่าจะเป็น อาจทำในรูปตาราง

ปัจจัย	สภาพ	ความเป็นไปได้			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

จากนั้นให้เลือกเฉพาะโอกาสที่เป็นไปได้มากที่สุด

เลือกข้อที่ตอบว่ามีความน่าจะเป็นมากและปานกลางออกมา สำหรับข้อที่มีความน่าจะเป็นน้อยก็นำมาพิจารณาประกอบด้วย

การจำแนกออกมาเช่นนี้ ทำให้เราใช้เวลาขบคิดได้ว่า สาเหตุที่เราคิดว่าเกี่ยวข้องนั้น เกี่ยวข้องอย่างไร โอกาสเกิดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด เมื่อเห็นภาพทั้งหมดของสิ่งที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เราสามารถประเมินได้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป

ชื่อหนังสือ
ชื่อผู้แต่ง

อ้างอิง
การคิดเชิงวิเคราะห์
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์